

Ахмед Юмит - „Паметта на Истанбул“

Сивите очи на жертвата така си и оставаха вперени в Ататюрк. Изглеждаше около петдесетте – с навити ръкави, с притиснати една към друга длани, с вързани с найлоново въже китки. Разкрачените му крака гледаха към морето. Дългите му и прави коси се бяха разпилели върху мраморната основа. Сиви като сребро. Яката на тютюневото му кожено яке и бежовата риза бяха почернели от засъхналата кръв. Лицето му с красивата тънка посребрена брада беше опряло в гърдите, иначе съвсем лесно можех да видя дълбокия прорез на гърлото му – вероятната причина за смъртта на мъжа. Макар подобни гледки да бяха едва ли не ежедневни за мен, дали заради ранния утринен час, дали защото вече започнах да поостарявам, но сега ми стана някак си чоглаво да гледам трупа.

Обърнах се към изсветляващото с всеки изминал миг море. Току пред мен минаха две измъчени корабчета на градските линии, тези усърдни морски труженици, оставяйки бели ивици пяна върху лениво потрепващата водна синева. Тук, на Сарайбурну, беше излязъл лек ветреца. Светлината бе някак си млечносиня. Наоколо морето ухаеше омайно. Зад нас дърветата в подножието на двореца, покрай разделящия ги асфалтов път, отдавна бяха цъфнали. Опитах се да си спомня Истанбул от прекрасните дни на моето детство. Изплуваха някакви гледки, откъслечни гласове, нахъсаната лента на далечни събития... но уви, ни един цял спомен не оживя в паметта ми. Внезапно почувствах тежестта на нечий поглед върху себе си. Вдигнах глава и очите ни се срещнаха. От небето ме наблюдаваше избледняващият полумесец. Уж чезнеше, но сякаш всъщност се раждаше – с всеки миг очертанятията му се виждаха все по-отчетливо и ясно. Стана ми студено, потреперих, отместих поглед от него към яката на палтото си.

– Случайно ли е това? – прокъття гласът на вятърничавия ми помощник Али и заглъхна наред малкия площад, погълнат от пляска на морето.

Сарайбурну е носът в северозападната част на Истанбул, наричан още нос Свети Димитър, разделящ Златния рог и Мраморно море. Означава буквално „Носът на двореца“. В този район се намира дворецът „Топкапъ“, в Гюлханийския парк.

Всички гледахме към бронзовата статуя на Ататюрк. Не беше ясно кого от нас двамата пита, но Зейнеб ме изпревари:

– Кое да е случайно?

На красивото ѝ лице се изписа тревога, да не би да е пропуснала някоя важна подробност. Али посочи към паметника с бръмчащата си радиостанция в ръка.

– Мислех си дали е случайно, че са оставили трупа на жертвата пред статуята на Ататюрк? – Обърна изпълнения си с въпросителни поглед към мен и рече: – Какво ще кажете, инспекторе? Случайно ли е, или...?

Не знаех отговора. Приближих се към паметника. Мустафа Кемал, в цивилни дрехи, с ръце на кръста, вперил поглед в сините води, беше потънал в дълбок размисъл. След като не му отговорих, Зейнеб продължи да размишлява на глас:

– Какво искаш да кажеш – че са принесли човека в жертва на Ататюрк?

– Не е ли възможно? – Гласът на Али прозвуча съвсем спокойно, сякаш говореше за нещо съвсем обичайно: – Какви ли не манази има в тая страна...

Прав беше, но досега не бях чувал да се принасят човешки жертви на Мустафа Кемал.

– Не мисля – промърмори Зейнеб, отново изследвайки мъртвия. – Според мен е пълна случайност. Ако е бил принесен в жертва, тук щяха да го убият – каза тя, посочвайки с дясната си ръка в гумена ръкавица към мястото под главата на мъртвия, и продължи: – Но няма никакви петна кръв. Това означава, че са го пренесли тук, след като са го убили някъде другаде. Не мисля, че това убийство има нещо общо с Ататюрк.

– Не знам – рече Али, решен да продължи спора.

Сирената на минаващия ферибот с колите заглуши думите му. Писькът на сирената, напомнящ дивия рев на праисторически звяр, бързо заглъхна в тишината на утрото.

– Тук има нещо – чу се и гласът на Зейнеб, която се опитваше да измъкне някакъв предмет измежду дланите на вързаните ръце на жертвата. – Нещо метално... Готово, ето го!

Всички вперихме очи в малкото метално кръгче, което тя държеше между палеца и показалеца си.

– Това е някаква паричка – тихо продума Зейнеб. – Прилича на стара монета.

Али се опита да разчете надписите върху монетата.

– По краищата има някакъв надпис, а в средата – фигурки... Какви ли са?

Нямаше начин аз без очилата си да мога да видя изображенията върху монетата, които дори известният с орловия си поглед Али едва различаваше. Готвех се да ги извадя, но не стана нужда – Зейнеб вече изброяваше фигурките върху монетата.

– Това не е ли звезда? А другото е полумесец! – Обърна широко отворените си от учудване очи към мен. – Да, инспекторе, има полумесец, а в средата – звезда. – Позамисли се малко и със странен глас тихо изрече: – Също като на знамето ни!

Първото име на Истанбул е Византион

Образът на монетата светеше върху екрана в тъмната лаборатория без прозорци. Гледах звездата в средата на полумесеца, обърнат с двата си края нагоре. Макар краищата ѝ да бяха поизтъркани, тя все така, както през изминалите хилядолетия, блестеше в своето великолепие. Някаква дума, състояща се от девет букви, обгръщаше и полумесеца, и звездата.

– На какъв ли език е тоя надпис? – сочеше екрана с линейка в ръката си Зейнеб. – Не е на турски... Май е на руски.

– Не – отвърнах ѝ, твърдо убеден в правотата си. – На гръцки е... Това е гръцката азбука.

Тя и стърчащият наоколо Али се обърнаха и ме погледнаха с учудване – откъде ли пък можех да знам това?

– Учил съм гръцки в къщата на чичо Димитри. Беше поп в патриаршията. С жена си Сула живееха в „Балат“, точно в отсрещната къща с градината. Нямаха деца и ходех когато си поискам при тях. Имаха доста илюстрирани книги от Гърция и запомних гръцката азбука, докато ги разглеждах. То е силно казано, че я помня, защото след толкова време вече бях започнал да бъркам буквите, но все пак една дума можех да прочета.

– И какво пише там, инспекторе? – с любопитство попита Зейнеб.

Все още не откъсваше очи от грапавия надпис върху монетата. Приближих се до екрана и посочих буквите:

– И вие можете да ги прочетете. Пише „Византион“.

– За Византия ли става въпрос? – тихо, но с нескривано любопитство запита Али.

Зейнеб беше присвила очи, изпълнени със същия въпрос.

– Амиии, не знам, вие го казвате.

Отначало не обърнаха внимание на реакцията ми, после някак си виновно отместиха поглед.

– Наистина ли не знаете? Византион. Византион е първото име на Истанбул, градът, в който живеете!

Докато Али се опитваше да прикрие смущението си зад продължително мълчание, Зейнеб започна да се защитава:

– Не беше ли Константинопол първото име на Истанбул?

Поклатих разочаровано глава.

– Разбира се, че не е, първото му име е Византион.

Внезапно изображението на монетата върху екрана се промени и пред очите ни се появи женска глава в профил. Косите бяха събрани на тила, чертите на лицето ѝ бяха твърде характерни. Това беше обратната страна на монетата. Али, за да се отърве от историческата ми лекция, беше сменил кадъра на екрана и сякаш се готвеше да каже: „А това Визас ли е, или Византия?“ но се усети, че без да иска, може да ме обиди, и се задоволи само да попита:

– Инспекторе, как го казахте онова име?

– Византион, Али, Византион!

– А така – закиска се Али. – И тази жена сигурно е някоя византийска принцеса?

Не бях много сигурен. И тримата мълчаливо се загледахме в женския образ върху екрана.

– Не знам – рекох аз, запътвайки се към ключа на лампата върху стената. – В това и аз съм също толкова невеж като вас. Най-добре ще е да се посъветваме с някой специалист.

Щом мъртвешката светлина на флуоресцентната лампа освети стаята, образът на античната жена изчезна от екрана. В същия миг усетих някакво чудесно ухание, каквото не бях свикнал да прониква в лабораторията. То се разнасяше от скромните лилави зюмбюли във вазата на Зейнеб.

– Какви прекрасни цветя! – прошепнах аз. – Кой ли ги е донесъл?

Въпросът ми беше отправен към Зейнеб, но забелязах, че лицето на Али пламна. Самата Зейнеб обаче без ни най-малко смущение, а напротив, с неприкрита гордост заяви:

– Али ги донесе, инспекторе! Ето на това му се вика изненада! Нашият грубоватичък Али, дето под път и над път се препираше със Зейнеб, да ѝ носи цветя!

Смаяно го погледнах – от това моят помощник стана моравочервен, загледа се някъде настрани, само и само да отбегне погледа ми. Прииска ми се да го подкача, но беше толкова симпатичен в смущението си, че не ми даде сърце да го направя.

– Много са хубави тези цветя! – казах аз, обръщайки се към Зейнеб и приключвайки набързо темата. – Трябва да намерим подходящите за този случай специалисти – историци, учени, занимаващи се с нумизматика и изследване на монетите, експерти, които да ни изяснят нещата.

– Веднага ще се разтърся, инспекторе! – изрече Али, доволен, че темата се смени, и ентусиазирано се включи в разговора. – Да започнем със специалистите по нумизматика. Трябва да има някаква връзка между полумесеца и звездата върху тая монета и това, че са оставили трупа пред статуята на Ататюрк.

Тази подробност, върху която наблягаше помощникът ми, си беше важна. Изсечена преди столетия монета с изображението на полумесеца и звездата и Мустафа Кемал... какво ли ще да е? Да не би да е някакво политическо послание? Убиецът или убийците не ще да са обикновени престъпници, може да са някакви терористи, които искат да постигнат целите си чрез подобно убийство. Но тази вероятност не ми се струваше твърде логична. Защото досега нито една терористична група, било от левите, било от десните, не беше използвала подобен подход. Действията им обикновено бяха насочени срещу абсолютно ясни и конкретни цели. Разбира се, ако зад тях не стояха някакви разузнавателни служби, които тайно да ги управляват. Никога не бях работил в Политическия отдел, но знаех, че голяма част от терористичните организации всъщност се ръководят от тях, от разузнаванията.

– Охоо, целият отдел бил тук!

Гласът на Шефик ме накара да погледна към вратата. Приветливият началник на лабораторията за разследване на местопрестъпленията стоеше на прага на стаята и весело ни гледаше, но щом усети, че вътре витае нещо тягостно, отново стана сериозен. – И аз се грижа за вас, инспекторе – рече той. – Самоличността на жертвата се установи.

Ето това вече си беше добра новина!

– Да не сте намерили личната му карта?

– Открихме портфейла му, инспекторе – приближи се Шефик, държейки найлонов плик в ръката си. – На стотина метра от местопрестъплението. И личната му карта беше вътре. А на пътя намерихме счупения му мобилен телефон.

– И портфейлът, и мобилният на едно и също място ли бяха? – попитах го аз, поемайки найлоновата торбичка от ръцете му.

– Така да се каже... Отстрани на главния път от Сарайбурну към „Еминьоню“... Портфейла му и парчетата от строшения телефон открихме само на десетина метра едно от друго. Убийците трябва да са го изгървали, след като са оставили трупа и са напуснали местопрестъплението.

Не знаех какво да кажа, но за да съм напълно сигурен, го попитах отново:

– Убийците, казваш, но как може да си сигурен, че не е бил само един?

– Жертвата е била пренесена отдругаде, инспекторе. Както и вие знаете много добре, ако мъжът беше убит там, всичко наоколо щеше да е пълна касапница. А трупът не може да е бил пренесен само от един човек. Разговаряхте ли с хората наоколо? Има ли някой да е видял нещо? – бързо попита той, сякаш присещайки се за нещо важно.

Али беше поразпитал този-онзи, така че той отговори вместо мен:

– Войниците от гарнизона отсреща, които са били наряд, нищо не са видели. Също и служителите на паркинга... Пияниците по брега – и те не знаят нищо за случилото се. Разпитахме всички, които са били в Сарайбурну по това време на нощта, но никой нищо не е видял...

– Убийците трябва да са били професионалисти – тихо, сякаш на себе си, прошепна Шефик. – И около паметника няма нищо – нито следа, нито някакво доказателство.

Тези му думи още веднъж ме накараха да предположа, че това престъпление може да е работа на някоя разузнавателна служба. Но пък те нямаха навика да оставят каквито и да било послания, освен ако не искаха да ни насочат в погрешна посока.

– Добре бе, ама защо пред статуята на Ататюрк? – не мирясваше Али и все повтаряше един и същи въпрос.

– Чудна работа! – обади се и Шефик. – И той като всички останали не можеше да си обясни това. – Наистина е странно! Да не би убиецът да е искал да ни остави някакво послание?

Можехме да го обсъждаме часове наред, но уви, без да можем да стигнем до някакъв извод. Особено предвид оскъдните факти, с които разполагахме до този момент. Вместо да се напъвам да мисля, изсипах съдържанието на найлоновия плик върху масата. Погледите на всички се впиха в тютюневия портфейл и разглобения мобилен телефон на жертвата.

– И портфейлът му е хубав! Както се вижда, убитият ще да е бил някакъв богаташ! – рече Али.

В гласа му вече не звучаха радостни нотки.

– Това засега не знам, но явно е обичал да носи в себе си много пара – каза Шефик, сочейки към пачката банкноти, подаваща се от портфейла.

– Убиецът не е ли взел парите? – заинтересува се Зейнеб.

– Не мисля. Не знам дали човекът е имал още пари в себе си, но в портфейла му са хиляда двеста двайсет и пет лири.

Що се отнася до мен, интересувахте ме повече самоличността на убития, отколкото парите му. Докато само с два пръста вадах личната му карта, внимавайки да не изтрия отпечатъците, Зейнеб продължаваше да разсъждава на глас:

– При това положение, изглежда, престъплението не е било извършено за пари... Иначе убиецът щеше да вземе всичките, които е имала жертвата.

– Така изглежда...

Никой не обърна внимание на казаното от Шефик – всички се бяха вторачили в картата, която държах. На снимката прошарените коси на убития изглеждаха по-къси, но нямаше грам съмнение, че това е жертвата. Името му бе Недждет, фамилията – Денизел. Роден на 12 август 1959 г. в Истанбул. Неженен.

– Ей тук пише „Д-р Недждет Денизел. Историк на изкуството. Археолог“.

Визитката, която сочеше Шефик, не приличаше на скромните картички на университетските преподаватели – отдалече се виждаше, че беше отпечатана върху много скъпа хартия.

Али обаче прояви интерес не толкова към визитката, колкото към професията на притежателя ѝ.

– Археолог, значи! Ясно е, че жертвата се е интересувала от вашия Византион, инспекторе!

– В такъв случай трябва първо да посетим дома му – подкрепих го аз. – Така ще научим нещо и за д-р Недждет Денизел, и за самия Византион.

– Византион ли? Че какво е това? – опули се Шефик.

Али високомерно изглежда колегата си, преди да му отвърне:

– Не знаеш, нали, Шефик? Жалко за теб! Много жалко! Това е първото име на града, в който живееш самият ти!

Шефик не знаеше за случката преди малко и гледаше объркано към тях. Зейнеб му се притече на помощ.

– Нали в ръката на жертвата намерихме една монета, върху която пишеше „Византион“.